

EFACTELE CONTRACTULUI DE FIDEIUSIUNE

Av. Valentin-Lucian FLUERARU

Abstract

The effects of the suretyship contract, although of major importance in practice, are treated marginally in the specialized literature, and on the occasion of carrying out some analysis of the theory of obligations or the ways of guaranteeing obligations.

Through this paper, we want to make a presentation of the effects of the legal institution of suretyship.

In this work, I did not deal with the notion of suretyship, its validity conditions, legal characteristics or causes for its termination, since, on the one hand, they are not the subject of our topic and, on the other hand, the suretyship contract, as a rule, does not present under this aspect special conditions, thus being incidental to the general provisions regarding the conclusion of the contract, respectively its termination.

The work is based on a consistent bibliography, represented by specialized literature in the form of monographs and treatises but also articles and studies belonging to established professionals of civil and commercial law. Obviously, the work is also based on the provisions of the Civil Code and the Civil Procedure Code.

In some places, the author makes his own interpretation of the legal provisions, sometimes with a shy contradiction to the revealed doctrine. For example, the author deals with subrogation and the right of recourse from his own perspective, slightly different from the one retained in the doctrine. However, it goes without saying that any criticism of the author's interpretations is gratefully received.

Keywords: *suretyship, legal effects.*

JEL codes: K15

Scurt istoric

Contractul de fideiusiune a apărut din preocuparea și necesitate creditorilor de a găsi mecanisme de garantare a executării de către debitor a obligațiilor asumate. Putem aprecia că necesitatea instituirii unui mecanism de garantare a executării obligațiilor debitorului a apărut odată cu prima neexecutare din cadrul unui raport juridic.

Prima atestare a existenței unui contract de fideiusiune apare în Mesopotamia antică, unde s-a descoperit o tăbliță datând din cca. 2750 înaintea erei noastre în

cuprinsul căreia apare situația unui agricultor care a intrat în armatele regelui și nu mai putea cultiva pământurile. În consecință, a încheiat o înțelegere cu un alt agricultor, care se angaja să cultive aceste pământuri în schimbul a jumătate din recoltă. Pentru a asigura că primul agricultor își va primi partea, un negustor local a garantat că cel de-al doilea agricultor își va respecta promisiunea¹.

În dreptul roman fideiusiunea este reglementată în Instituțiile lui Iustinian, în cuprinsul cărora se arată că „*se întâmplă adesea ca atunci când cineva face o promisiune, alte persoane care se numesc fideiusori sau garanți, să se oblige pentru el, așa cum se obișnuiește când creditorii vor să aibă o mai mare garanție că vor fi plătiți*”.

În dreptul românesc, regăsim instituția fideiusiunii în Codul Civil de la 1818 (Codul Caragea), reglementată în Capitolul XII, denumit *Pentru chezașie*, unde se prevede: „*Chezaș se zice cine către altul, pentru datoria sau obrazul altuia fâgăduiește încredințare. Chezașul se zice acela pentru care chezașul de chezașie*”.

Ulterior, contractul de fideiusiune a fost reglementat în Codul civil de la 1864, Titlul XIV denumit „*Despre fidejusiune (cauțiune)*”, în cuprinsul articolelor 1652-1684. În această reglementare legiuitorul a folosit atât termenul de fidejusiune, cât și cel de cauțiune.

Potrivit art. 1652, „*Celu ce garantează o obligațiunea, se leagă către creditorul de a îndeplini însuși obligațiunea pe care debitorul o îndeplinesce*”.

Până la abrogarea vechiului Cod civil, prin Legea nr. 71 din 03.06.2011, publicată în Monitorul Oficial nr. 409 din 10.06.2011, această reglementare nu a suferit nicio modificare, cu excepția actualizării modului de exprimare.

În prezent, contractul de fideiusiune este reglementat la Titlului X „*Garanții personale*” din Codul civil, în cuprinsul art. 2280-2320.

1. Efectele contractului de fideiusiune. Aspecte generale

Prin efectele actului juridic se înțeleg consecințele pe care le prevăd părțile, potrivit manifestării lor de voință, ca un contract încheiat de acestea să ducă la nașterea, modificarea sau stingerea unui raport juridic, adică drepturile subiective civile și obligațiile civile cărora actul juridic le dă naștere, pe care le modifică sau le stinge².

Analiza efectelor unui contract trebuie întotdeauna să aibă în vedere dispozițiile legale care reglementează, *în genere*, efectele contractului. Evident, punctul de plecare este chiar principiul forței obligatorii a contractului care prevede că orice contract valabil încheiat are putere de lege între părțile contractante³. Limitele

¹ E. Veress, *Contractul de fideiusiune*, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 6.

² G. Boroi, C.A. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, ed. A 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 204.

³ Art. 1270 alin. (1) Cod civil.

întinderii efectelor contractului sunt reglementate și de art. 1280 teza a doua care prevede că, contractul produce efecte numai între părți, dacă prin lege nu se prevede altfel.

În ceea ce privește contractul de fideiusiune, putem aprecia ca fiind, în parte, o excepție de la principiul relativității efectelor contractului, dat fiind faptul că acesta produce efecte nu doar între părțile contractante, creditor și fideiutor, ci și față de debitorul contractului principal, terț față de contractul de fideiusiune. Ne referim la dreptul de regres pe care fideiutorul îl are față de debitorul principal.

Astfel, analiza efectelor contractului de fideiusiune presupune analiza distinctă a drepturilor și obligațiilor civile ce se nasc între creditor și fideiutor, între debitorul principal și fideiutor și, de asemenea, între cofideiutori.

2. Efectele fideiusiunii între creditor și fideiutor

Principalul efect al contractului de fideiusiune este nașterea obligației fideiutorului de a îndeplini obligația debitorului dacă acesta nu o execută.

Dacă debitorul principal nu își execută obligația scadentă, creditorul se poate îndrepta împotriva fideiutorului pentru a obține executarea obligației principale.

Potrivit art. 648 C. proc. civ., creditorul poate urmări, în condițiile legii, în limita creanței și a accesoriilor acesteia, concomitent sau separat, și bunurile fideiutorului. Când urmărește numai terțul fideiutor, toate actele de executare vor fi comunicate în același timp și debitorului principal, care va fi introdus din oficiu în procedura de urmărire silită. Legea nu arată calitatea în care e introduce debitorul principal în procedura execuțională, astfel că acesta va dobândi fie calitatea de debitor urmărit fie cea de chemat în garanție⁴.

În situația în care creditorul se îndreaptă împotriva fideiutorului pentru a solicita executarea obligației principale, acesta trebuie să acționeze cu bună-credință, în condițiile legii și în limitele trasate prin contractul de fideiusiune și contractul principal. În caz contrar, fideiutorul poate invoca excepții ce decurg fie din lege, fie din contractul de fideiusiune sau din contractul principal.

În funcție de temeiul excepțiilor invocate, acestea pot fi clasificate în următoarele categorii: excepții de decurg din raportul obligațional principal, urmare a caracterului accesoriu al fideiusiunii, și excepții ce decurg din raportul de fideiusiune.

2.1. Excepții ce decurg din raportul obligațional principal

Dispozițiile art. 2296 Cod civil prevăd că fideiutorul, chiar solidar, poate opune creditorilor toate mijloacele de apărare pe care le putea opune debitorul

---

⁴ E. Veress, *op.cit.*, p. 160.

principal, în afară de cele care îi sunt strict personale acestuia din urmă sau care sunt excluse prin angajament asumat de fideiutor.

Aceste mijloace de apărare pot viza valabilitatea încheierii contractului principal, cauze de stingerea a obligației principale sau aspecte ce țin de executarea contractului.

În cazul mijloacelor de apărare ce vizează însăși valabilitatea contractului, fideiutorul poate invoca nulitatea relativă sau absolută a raportului obligațional principal. Nulitatea absolută poate fi invocată de orice parte interesată, pe cale de acțiune sau de excepție⁵.

De pildă, fideiutorul poate invoca caracterul ilicit al cauzei, faptul că obiectul contractului nu este determinat sau licit, faptul că, contractul nu are forma cerută de lege pentru încheierea sa valabilă etc. Nulitatea invocată poate privi întregul contract sau numai o parte din acesta, dacă obligația este divizibilă.

În ceea ce privește cauze de stingere a obligației principale, fideiutorul poate invoca executarea obligației, în tot sau în parte de către debitorul principal, prescripția dreptului la acțiune sau dreptului la executarea silită, după caz, sau alte cauze de stingere a obligației prevăzute de lege. Apreciem că, în categoria acestor mijloace de apărare, regăsim și decăderea creditorului din dreptul de a solicita realizarea obligației în situația în care nu s-a înscris la masa credală a debitorului în insolvență.

Fideiutorul are la îndemână și excepții de țin de executarea contractului, respectiv neajungerea la scadență a obligației principale, excepția neexecutării de către creditor a propriei obligații, în condițiile legii, precum și oricare alte clauze contractuale privind condițiile executării.

Pentru ca fideiutorul să poată invoca astfel de mijloace de apărare împotriva creditorului, este necesar să respecte prevederile art. 2296 Cod civil, respectiv să nu fie strict personale ale debitorului și să nu fie excluse prin angajament asumat de fideiutor. Astfel, de pildă, fideiutorul nu poate invoca nulitatea relativă a raportului obligațional principal urmare a existenței unor vicii de consimțământ.

În ceea ce privește angajamentul prin care debitorul renunță la invocarea unor astfel de excepții, asumat de către fideiutor, trebuie precizat că acesta trebuie să nu privească drepturi care nu pot face obiectul unei renunțări. De pildă, dispozițiile art. 1246 alin. (4) C. civ. prevăd că prin acordul părților nu pot fi instituite și nici șterse cauze de nulitate. Orice convenție sau clauză contrară este considerată nescrisă. Astfel, dacă angajamentul părților privește o astfel de situație, fideiutorul poate invoca în apărarea sa excepția respectivă, chiar dacă angajamentul a fost asumat de către acesta.

---

⁵ Art. 1247 alin. (2) Cod civil.

2.2. *Excepții ce decurg din raportul de fideiusiune*

Excepțiile pe care le poate invoca fideiursorul și care derivă nemijlocit din contractul de fideiusiune sunt acele excepții care, pe de o parte, privesc însăși valabilitatea și executarea contractului și, pe de altă parte, cele special reglementate de lege ca mijloace de apărare specifice contractului de fideiusiune.

2.2.1. *Excepții cu caracter general*

Sunt acele mijloace de apărare pe care fideiursorul le are la îndemână în virtutea convenției cu creditorul și care privesc valabilitatea încheierii și executare acestuia. Sunt mijloace de apărare specifice oricărui contract.

Acestea privesc valabilitatea fideiusiunii, cauze de stingere a obligației sau excepții privind executarea contractului și sunt aceleași ca și în cazul mijloacelor de apărare ale fideiursorului ce decurg din raportul obligațional principal.

Astfel, fideiursorul poate invoca nulitatea relativă sau absolută a fideiusiunii, poate invoca intervenirea unor cauze de stingere a fideiusiunii, de pildă executarea, în tot sau în parte, de către fideiursor a obligației principale, poate invoca prescripția dreptului la acțiune sau dreptului la executarea silită, după caz, sau alte cauze de stingere a obligației prevăzute de lege.

De asemenea, în situația în care fideiusiunea este cu titlu oneros, fideiursorul are la îndemână și posibilitatea invocării excepției de neexecutare pentru situația în care creditorul nu și-a executat propria obligație asumată față de fideiursor, scadent anterioară obligației acestuia din urmă.

2.2.2. *Excepții specifice*

Sunt acele mijloace de apărare specifice contractului de fideiusiune. Acestea sunt prevăzute la de art. 2294-2295, art. 2298-2299 Cod civil, care reglementează beneficiul de discuțiune și beneficiul de diviziune.

A. **Beneficiul de discuțiune**

Definiție

Fideiusiunea este în general o obligație accesorie, astfel că fideiursorul se bucură de discuțiune, având dreptul de a solicita creditorului să urmărească mai întâi pe debitorul principal⁶.

Beneficiul de discuțiune este mijlocul de apărare recunoscut de lege fideiursorului convențional sau legal de a solicita creditorului să urmărească mai întâi bunurile debitorului principal.

---

⁶ E. Veress, *op. cit.*, p. 163.

În doctrină⁷, beneficiul de discuțiune a fost definit ca fiind *mijlocul de apărare facultativ al fideiursorului convențional au legal, de a cere creditorului să urmărească mai întâi bunurile debitorului principal, urmărind exonerarea sa totală sau parțială de la executarea obligație de garanție.*

Condițiile invocării beneficiului de discuțiune

Pentru ca fideiursorul să poată invoca cu succes beneficiul de discuțiune este necesar a fi îndeplinite următoarele condiții:

- Cel care invocă beneficiul trebuie să aibă calitatea de fideiursor convențional sau legal, acest beneficiu nefiind recunoscut fideiursorului judiciar;

Această condiție este prevăzută în mod expres de art. 2294 alin. (2) Cod civil. Trebuie precizat că această interdicție stabilită în sarcina fideiursorului judiciar privește nu doar imposibilitatea acestuia de a cere urmărirea bunurilor debitorului principal, ci și urmărirea bunurilor vreunui alt fideiursor.

- Fideiursorul să nu fi renunțat anterior la acest beneficiu;

Legea permite în mod expres posibilitatea fideiursorului de a renunța la acest beneficiu. Renunțarea trebuie să fie expresă, ea nu poate fi prezumată. Dat fiind faptul că legea prevede forma scrisă pentru valabilitatea contractului de fideiusiune, apreciem că și renunțarea la beneficiul discuțiunii trebuie să îmbrace forma scrisă, fie în cuprinsul contractului de fideiusiune cu ocazia încheierii acestuia, fie ulterior printr-un înscris asumat de fideiursor.

Renunțarea la beneficiul discuțiunii nu trebuie confundată cu opțiunea fideiursorului de a nu invoca această excepție atunci când creditorul se îndreaptă împotriva acestuia înainte de a urmării bunurile debitorului principal.

Dacă în prima situație fideiursorul a renunțat expres la acest beneficiu anterior situație de a fi urmărit de creditor și astfel nu mai are posibilitatea de a-l invoca, în ceea de a doua situație fideiursorul nu a renunțat la beneficiu însă în momentul în care este urmărit de creditor alege să nu își exercite dreptul de a-l invocat. Această din urmă manifestare de renunțare poate fi, evident, și tacită.

- Cel care invocă beneficiul să nu se fi obligat ca fideiursor solidar;

Această condiție reiese din cuprinsul art. 2300 Cod civil și este o consecință a incompatibilității acestui beneficiu cu calitatea de fideiursor solidar. Astfel, dacă fideiursorul s-a obligat solidar cu debitorul principal, pierde dreptul a de invoca beneficiul de discuțiune.

- Beneficiul trebuie invocat înainte de judecarea fondului procesului;

Beneficiul de discuțiune nu poate fi invocat din oficiu de către judecător. Acest lucru rezultă din caracterul facultativ și de ordine privată al acestei excepții⁸.

Fideiursorul trebuie să invoce excepția beneficiului la discuțiune înainte de judecarea fondului însă în condițiile prevăzute de normele de procedură incidente.

---

⁷ Ibidem, p. 164.

⁸ Ibidem, p. 166.

În acest sens, dispozițiile art. 201 alin. (1) prevăd că judecătorul, de îndată ce constată că sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru cererea de chemare în judecată, dispune prin rezoluție, comunicarea acesteia către pârât, punându-i-se în vedere că are obligația de a depune întâmpinare, în termen de 25 zile de la comunicarea cererii de chemare în judecată.

Iar dispozițiile art. 208 alin. (2) prevăd că nedepunerea întâmpinării în termenul prevăzut de lege atrage decăderea pârâtului din dreptul de a mai propune probe și de a invoca excepții, în afara celor de ordine publică, dacă legea nu prevede altfel.

Așadar, dat fiind faptul că excepția beneficiului de discuțiune este o excepție de fond relativă, fideiursorul trebuie să o invoce prin întâmpinare, în termenul prevăzut de lege pentru depunerea acesteia sau, dacă întâmpinarea nu este obligatorie, până la primul termen de judecată, sub sancțiunea decăderii din dreptul de a o invoca.

Când fideiusiune (legală sau convențională) este titlu executoriu, iar creditor a solicitat executarea silită a fideiursorului, acesta va invoca beneficiul de discuțiune prin contestație la executare, formulată în termen de 15 zile la data la care a luat cunoștință de executarea pornită împotriva acestuia.

- Fideiursorul trebuie să indice creditorului bunurile mobile sau imobile urmăribile ale debitorului;

Această cerință este prevăzută în mod expres de art. 2295 alin. (1) Cod civil și urmărește să îl protejeze pe creditor de un eventual demers inutil dacă debitorul este insolubil.

- Fideiursorul trebuie să avanseze creditorului sumele necesare urmăririi bunurilor, deoarece beneficiul de discuțiune produce efecte în beneficiul său.

Efecte

Efectul invocării beneficiului de discuțiune este unul dilatoriu, el suspendă urmărirea fideiursorului până la momentul la care sunt cunoscute rezultatele urmăririi debitorului. Astfel, în cazul în care creanța este realizată, se stinge și obligația fideiursorului. Atunci când urmărirea nu conduce la realizarea creanței sau bunurile urmărite nu acoperă decât în parte valoarea ei, urmărirea va continua împotriva fideiursorului, în limita în care dreptul creditorului a rămas neacoperit⁹.

În cazul în care în urma executării silite este creditorului a fost îndeplinit, exonerarea fideiursorului are loc prin plata silită de către debitorul principal¹⁰.

Legiuitorul are în vedere și situația în care, urmare a suspendării obligației fideiursorului, creditorul întârzie urmărirea bunurilor urmăribile indicate cu ocazia invocării beneficiului de discuțiune.

⁹ L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, p. 786.

¹⁰ E. Veress, *op. cit.*, p. 167.

Într-o atare situație, va răspunde pentru insolvabilitatea debitorului principal survenită după indicarea de către fideiutor a bunurilor urmăribile ale debitorului principal până la concurența valorii acestor bunuri.

Astfel, dacă între momentul indicării de către fideiutor a bunurilor urmăribile ale debitorului și momentul demarării de către creditor a procedurilor judiciare, debitorul transferă sau pierde dreptul de proprietate asupra bunurilor respective și devine insolubil, obligația fideiutorului se va stinge în limita valorii acestora.

B. Beneficiul de diviziune

Definiție

Atunci când mai multe persoane s-au constituit fideiutori ai aceluiași debitor pentru aceeași datorie, fiecare dintre ele este obligată la întreaga datorie și va putea fi urmărită ca atare, însă cel urmărit poate invoca beneficiul de diviziune, dacă nu a renunțat în mod expres la acesta¹¹. Prin efectul beneficiului de diviziune, fiecare fideiutor poate cere creditorului să își dividă mai întâi acțiunea și să o readucă la partea fiecăruia¹².

Prin această reglementare legiuitorul a urmărit ca, în situația în care creditorul poate angaja mai mulți fideiutori în vederea garantării obligației debitorului principal, garanția acestora să fie efectivă și să ofere creditorului posibilitatea de a realiza în mod facil și complet dreptul acestuia din raportul obligațional principal.

Astfel, în situația în care mai mulți fideiutori au garantat obligația debitorului principal, în cazul neexecutării acesteia, creditor va putea urmări pe oricare dintre aceștia și cu privire la întreaga obligație neexecutată de către debitor. În virtutea acestui drept, se va îndrepta împotriva unui sau mai multor fideiutori aleși în considerarea unui patrimoniu cât mai însemnat și mai ușor de urmărit.

Cu toate acestea, dreptul creditorului comportă o limitare. Fideiutorul are la îndemână posibilitatea invocării beneficiului de diviziune și obligarea creditorului să își dividă mai întâi acțiunea și să o reducă la partea fiecăruia.

Putem defini beneficiul de diviziune ca fiind *dreptul recunoscut cofideiutorului, în ipoteza existenței mai multor fideiutori ai aceluiași debitor, pentru aceeași datorie, de a-și limita întinderea răspunderii în funcție de numărul fideiutorilor și de cota procentuală pe care o reprezintă din totalul acestora*.

Condițiile invocării beneficiului de diviziune

Fideiutorul poate invoca beneficiul de diviziune dacă sunt îndeplinite următoarele condiții:

- Există o pluralitate de fideiutori (cel puțin doi);

---

¹¹ Art. 2297 Cod civil.

¹² Art. 2298 alin. (1) Cod civil.

Nu contează dacă fideiusorii s-au obligat prin același act sau prin acte separate. Trebuie doar ca fideiusiunea fiecăruia să privească același debitor și aceeași obligație.

- Fideiusorul să nu fi renunțat anterior la acest beneficiu;

Ca și în cazul beneficiului de discuțiune, legea permite în mod expres posibilitatea fideiusorului de a renunța la acest beneficiu. Renunțarea trebuie să fie expresă, ea nu poate fi prezumată. Dat fiind faptul că legea prevede forma scrisă pentru valabilitatea contractului de fideiusiune, apreciem că și renunțarea la beneficiul diviziunii trebuie să îmbrace forma scrisă, fie în cuprinsul contractului de fideiusiune cu ocazia încheierii acestuia, fie ulterior printr-un înscris asumat de fideiusor.

- Cel care invocă beneficiul să nu se fi obligat ca fideiusor solidar;

Această condiție reiese din cuprinsul art. 2300 Cod civil, aplicabil atât beneficiului de discuțiune cât și beneficiul de diviziune și este o consecință a incompatibilității acestor beneficii cu calitatea de fideiusor solidar. Astfel, dacă fideiusorul s-a obligat solidar cu debitorul principal, pierde dreptul a de invoca beneficiul de discuțiune.

În ceea ce privește modalitatea și termenul în care fideiusorul poate invoca dreptul de diviziune legea nu stabilește nicio regulă. Dacă în cazul beneficiului beneficiul de discuțiune se prevede că acesta poate fi invocat înainte de judecarea fondului, cu privire la beneficiul de diviziune nu avem o astfel de limitare.

În atare condiții, opinăm că acest beneficiu poate fi invocat în orice moment, în tot cursul judecării, și în orice moment din etapa executării silite, cu condiția respectării normelor de procedură și a termenelor instituite de acestea.

Trebuie precizat că nici beneficiul de diviziune nu poate fi invocat din oficiu de către judecător. Ca și în cazul beneficiului de discuțiune, acest soluție rezultă din caracterul facultativ și de ordine privată al acestei excepții.

Efecte

Prin efectul beneficiului de diviziune, obligația se transformă într-una divizibilă, iar fideiusorul care a invocat această excepție poate fi urmărit numai pentru partea lui proporțională din datorie. Excepția nu este dilatorie, ca în cazul beneficiului de discuțiune, ci peremptorie, fiindcă scutește pe fideiusor de acțiunea creditorului pentru tot ce întrece partea sa¹³.

În principiu, fideiusorii sunt ținuti față de creditor în cote egale¹⁴. Cu toate acestea, prin contractul sau contractele de fideiusiune poate fi stabilite cote distincte în sarcina fideiusorilor, situație în care diviziunea va fi ținută de convenția părților.

¹³ E. Veress, *op. cit.*, p. 171.

¹⁴ Art. 1423 Cod civil.

Trebuie avută în vedere și situația fideiusiunii parțiale a unui dintre fideiusori. Astfel, dacă un fideiutor a garantat doar o parte din obligația debitorului principal, urmare a invocării beneficiului de diviziune, după stabilirea cotelor răspunderii, întinderea obligației acestui fideiutor se limitează la partea din obligația debitorului pe care a garantat-o. Partea negarantată de către acesta va fi suportată, în părți egale, de către ceilalți fideiusori.

Beneficiul de diviziune produce efecte doar pentru fideiutorul care l-a invocat, ceilalți fideiusori, dacă nu l-au invocat, vor răspunde în continuarea în mod solidar pentru obligația garantată.

În situația în care la momentul obținerii diviziunii unul dintre fideiusori era insolubil, partea acestuia va fi suportată de către toți ceilalți fideiusori, inclusiv cel care a invocat beneficiul de diviziune.

Astfel, în cazul diviziunii obținute de unul dintre fideiusori, stabilirea părții din obligația principală pe care o suportă fiecare nu se calculează formal, prin raportare la numărul total al fideiutorilor. Cotele vor fi stabilite în funcție de numărul fideiutorilor solvabili.

Dacă însă insolabilitatea survine ulterior obținerii diviziunii, fideiutorul care a invocat acest beneficiu nu va răspunde pentru insolabilitate. În acest caz, insolabilitatea va fi suportată proporțional de toți fideiutorii care nu au invocat beneficiul de discuțiune.

Situația însă este distinctă dacă însăși creditorul a divizat acțiunea sa. În acest caz, acesta răspunde pe o eventuală insolabilitate a fideiutorilor fie că aceasta a intervenit anterior sau ulterior diviziunii. Creditorul nu poate reveni asupra diviziunii.

Spre deosebire de beneficiul de discuțiune, invocarea beneficiului de diviziune nu îl obligă pe fideiutor la avansarea către creditor a cheltuielilor necesare urmării celorlalți fideiusori.

3. Efectele fideiusiunii între debitor și fideiutor

3.1. Subrogația și dreptul de regres

Debitorul principal nu are calitatea de parte în contractul de fideiusiune, având calitatea de terț față de acest contract, care, așa cum am arătat se poate încheia chiar și fără știința acestuia din urmă sau chiar împotriva voinței lui. Datorită acestui aspect, s-ar arăta în mod justificat că raporturile dintre fideiutor și debitorul principal nu sunt generate de contractul de fideiusiune – aceste raporturi nu pot fi incluse printre efectele raportului contractului de fideiusiune. Având în vedere în vedere însă accesorialitatea fideiusiunii față de un raport obligațional principal, aceste efecte reprezintă consecința încheierii contractului de fideiusiune,

chiar dacă nu reprezintă efecte directe ale acestui contract, ci mecanisme care decurg din mecanismul fideiuzării¹⁵.

Dispozițiile art. 2305 Cod civil prevăd că fideiuzorul care a plătit datoria este de drept subrogat în toate drepturile pe care creditorul le avea împotriva debitorului.

Condiția esențială a nașterii unor efecte între debitor și fideiuzor este reprezentată de efectuarea plății de către fideiuzorul în vederea stingerii obligației neexecutate a debitorului. După efectuarea plății de către fideiuzor acesta este de drept subrogat în toate drepturile pe care creditorul le avea împotriva debitorului.

În ceea ce privește natura juridică a acțiunii pe care fideiuzorul o are la îndemână în vederea recuperării plăților făcute pentru executarea obligației principale pe care debitorul nu a executat-o, în doctrină s-au conturat două opinii.

Pe de o parte se susține că urmare a plății făcute fideiuzorul se subrogă în drepturile creditorului și urmare a acestui fapt dobândește un drept de regres împotriva debitorului. Astfel, se apreciază că dreptul de regres este consecința subrogației, ca efect al acesteia, iar nu o consecință directă a plății fideiuzorului¹⁶.

Pe de altă parte, se susține că după efectuarea plății fideiuzorul are la îndemână două acțiuni distincte consecințe directe și nemijlocite a plății, respectiv subrogarea în drepturile creditorului în temeiul dispozițiilor art. 2305 coroborat cu art. 1593 Cod civil sau acțiunea în regres în temeiul dispozițiilor art. 2306 și art. 2307 Cod civil¹⁷.

Potrivit dispozițiilor art. 1596 Cod civil, oricine plătește în locul debitorului poate fi subrogat în drepturile creditorului, fără a putea însă dobândi mai multe drepturi decât acesta. Subrogația poate fi convențională sau legală.

Iar dispozițiile art. 1596 prevăd că subrogația se produce de drept când:

- a) În folosul creditorului, chiar chirografar, care plătește unui creditor care are un drept de preferință, potrivit legii;
- b) În folosul dobânditorului unui bun care îl plătește pe titularul creanței însoțite de o garanție asupra bunului respectiv;
- c) În folosul celui care, fiind obligat împreună cu alții sau pentru alții, are interes să stingă datoria;
- d) În folosul moștenitorului care plătește din bunurile sale datoriile succesiunii;
- e) În alte cazuri stabilite de lege.

Așadar, raportat la prevederile art. 2305 Cod civil, apare evident că urmare a plății fideiuzorului intervine o subrogare legală a acestuia în drepturile creditorului, fiind astfel pe deplin aplicabile prevederile art. 1597 Cod civil privind

¹⁵ E. Veress, *op. cit.*, p. 176.

¹⁶ E. Veress, *op. cit.*, p. 177.

¹⁷ F.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, *Noul Cod Civil - Comentariu pe articole*, ed. A 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 1745.

efectele subrogației în măsura în care dispozițiile care reglementează contractul de fideiusiune (reglementare specială) nu prevede altfel.

Importantă este exprimarea folosită de legiuitor în cuprinsul art. 1597 alin. (2) unde prevede că subrogația produce efecte împotriva debitorului principal și a celor care au garantat obligația. Acești pot opune *noului creditor* mijloacele de apărare pe care le aveau împotriva *creditorului inițial*.

Așadar, în cazul fideiusiunii, urmare a plății făcute de fideiutor acesta dobândește față de debitor calitatea de creditor în cadrul raportului obligațional principal, cu toate consecințele ce decurg din acesta. Astfel, fideiutorul – *noul creditor*, dobândește toate drepturile pe care creditorul inițial le-a avut atât față de debitor cât și față de garanții acestuia.

De asemenea, debitorul își păstrează toate drepturile pe care le-a avut față de creditorul inițial și îi poate opune *noului creditor* toate excepțiile pe care le-a avut la îndemână față de creditorul inițial.

Astfel, în situația în care calitatea de creditor reiese dintr-un contract, noul creditor va avea la îndemână toate prerogativele oferite de acest contract sub aspectul întinderii pretențiilor și mijloacelor de apărare pe care le are la îndemână în virtutea clauzelor contractuale și a dispozițiilor legale incidente contractului.

Trebuie subliniat că dispozițiile legale care reglementează subrogația nu stabilește întinderea drepturilor *noului creditor*, acestea fiind întocmai acelea pe care le-a avut creditorul inițial. În aceste condiții, *noul creditor* nu are doar posibilitatea de a solicita debitorului executarea obligația, ci și obligația de a solicita rezoluțiunea sau reziliere contractului și repunerea părților în situația anterioară.

În acest caz, debitorul poate fi obligat să restituie *noului creditor* plățile făcute de creditorul inițial. De pildă, dacă raportul obligațional principal a reprezentat contract de vânzare cumpărare de imobil iar fideiutorul a garantat obligația de plată a debitorului și, în cele din urmă a și executat această obligație, prin efectul subrogației acesta, în calitate de *nou creditor*, dobândește inclusiv dreptul de a solicitat rezoluțiunea contractului și restituirea de către debitor către nou creditor a bunului transmis de creditorul inițial. În această situație creditorul inițial este satisfăcut prin plata făcută de fideiutor.

Or, prin prisma reglementărilor din cadrul fideiusiunii, nu prevedem un astfel de drept de opțiune a nou creditor de a alege între executarea silită a debitorului și desființarea contractului. Dimpotrivă, noul creditor are doar alternativa executării silite a debitorului.

De altfel, debitorul are posibilitatea de a invoca față de *noul creditor* toate excepțiile și apărările specifice contractului, inclusiv excepția de neexecutare sau motive de nulitate, chiar și acelea pe care fideiutorul a omis sau nu a vrut să le opună creditorului în cadrul raportului de fideiusiune.

De cealaltă parte, dreptul de regres nu are o reglementare generală, fiind tratat de legiuitor în situații specifice. De pildă, la art. 1384 Cod civil se reglementează

dreptul de regres în materia răspunderii delictuale, potrivit căreia, cel care răspunde pentru fapta altuia se poate întoarce împotriva aceluia care a cauzat prejudiciul, cu excepția cazului în care acesta din urmă nu este răspunzător pentru prejudiciul cauzat.

De asemenea, art. 1157 reglementează regresul moștenitorilor și prevede că moștenitorul universal sau cu titlu universal care, din cauza garanției reale sau din orice altă cauză, a plătit din datoria comună mai mult decât partea sa are drept de regres împotriva celorlalți moștenitori, însă numai pentru partea din datoria comună ce revenea fiecăruia, chiar și atunci când moștenitorul care a plătit datoria ar fi fost subrogat în drepturile creditorilor.

Analizând și prevederile art. 2306 și art. 2307 Cod civil, observăm că, spre deosebire de subrogație care „limitează” întinderea obligațiilor și drepturilor părților la cele stabilite în cadrul raportului obligațional principal, în cazul dreptului de regres întinderea drepturilor pe care fideiutorul le are față de debitor este expres reglementată și limitată de legiuitor și este diferențiată în funcție de existența sau nu a acordului debitorului cu privire la încheierea fideiuziunii.

Fără a încerca o delimitare între instituția juridică a subrogației și instituția juridică a dreptului de regres, opinăm că în cazul mecanismului fideiuziunii (încheiat fără împotrivirea debitorului) nu operează o *subrogarea a fideiutorului în toate drepturile pe care creditorul le avea împotriva debitorului*, cum în mod expres prevede art. 2305 Cod civil.

Raportat la art. 2305 și art. 2306 Cod civil, putem aprecia că legiuitorul a reglementat o subrogare specifică mecanismului fideiuziunii, limitată la dreptul *noului creditor* de a solicita doar executarea debitorului iar nu și desființarea raportului obligațional principal.

În aceste condiții, opinăm că nu suntem în prezența unei veritabile subrogări a fideiutorului în toate drepturile pe care creditorul le avea împotriva debitorului, ci a unui drept de regres specific mecanismului fideiuziunii, expres reglementat.

Cu toate acestea, raportat la dispozițiile art. 2309 Cod civil care prevăd în cazul în care debitorul s-a împotrivit încheierii fideiuziunii, fideiutorul are *doar* drepturile prevăzute la art. 2305, se înțelege că în acest caz specific suntem în situația unei subrogări complete, nemaifiind limitat dreptul noului creditor la executarea silită a debitorului.

3.2. Întinderea dreptului de regres

Întinderea dreptului de regres este diferențiată în funcție de existența consimțământului debitorului cu privire la încheierea contractului de fideiuziune, inexistența acestuia sau chiar împotrivirea debitorului la încheierea acesteia.

Dacă debitorul și-a dat acordul cu privire la încheierea contractului fideiuziune, acesta va suporta capitalul, dobânzile și cheltuielile, precum și daunele interese plătite creditorului de fideiutor în temeiul fideiuziunii asumate.

De asemenea, debitorul va suporta dobânzi calculate la orice sume pe care fideiursorul a trebuit să le plătească creditorului, chiar dacă datoria principală nu producea dobânzi.

Dacă fideiursorul s-a obligat fără consimțământul debitorului, nu poate recupera de la debitor decât ceea ce acesta din urmă ar fi ținut să plătească, inclusiv daune-interese, dacă fideiusiunea nu ar fi avut loc, afară de cheltuielile subsecvente notificării plății, care sunt în sarcina debitorului.

Dacă debitorul s-a împotrivit încheierii fideiusiunii, fideiursorul care a plătit nu are decât drepturile prevăzute la art. 2305 Cod civil.

3.3. Regresul împotriva debitorului incapabil

Atunci când debitorul principal se eliberează de obligație invocând incapacitatea sa, fideiursorul are regres împotriva debitorului numai în limita îmbogățirii acestuia. În această situație în care fideiusiunea este dată pentru o obligație contractată de un incapabil, este necesar ca fideiursorul să fi cunoscut incapacitatea debitorului. În caz contrar, fideiusiunea nu este valabil și astfel fideiursorul poate solicita creditorului plata făcută invocând temeiul plății nedatorate.

Limita îmbogățirii debitorului principal este valoarea adusă patrimoniului acestuia rezultată ca urmare a diferenței dintre valoarea obligațiilor pe care le execută creditorul principal în beneficiul debitorului și valoarea cheltuielilor făcute de debitor în baza aceluiași raport obligațional.

3.4. Regresul contra mai multor debitor principali

Potrivit dispozițiilor art. 2308 Cod civil, în situația în care pentru aceeași datorie sunt mai mulți debitori principali care sau obligat solidar, fideiursorul care a garantat pentru toți are împotriva oricăruia dintre ei acțiune în restituire pentru tot ceea ce s-a plătit.

Din interpretarea *per a contrario* a dispozițiilor redată anterior, dacă fideiursorul a nu a garantat pentru toți debitorii solidari, acesta se poate îndreptat cu drept de regres doar împotriva acelor pentru care a garantat.

În literatura de specialitate¹⁸, s-a apreciat că acest text de lege vine în contradicție cu dispozițiile art. 2305 C. civ. deoarece subrogația acordă noului creditor toate drepturile pe care le-a avut creditorul inițial, inclusiv drepturi, acțiunile și garanțiile pe care le-a avut împotriva codebitorilor principali. Cu toate acestea, s-a apreciat că este o contradicție doar aparentă și s-au adus următoarele argumente:

- Fideiursorul poate fi ținut la plata întregii datorii, fiindcă debitorul solidar pentru care a garantat datorează totul față de creditor;

¹⁸ E. Veress, *op. cit.*, p. 183.

- Fideiusorul poate regresa împotriva debitorului pentru care a garantat pentru datoria integrală, fiindcă în acest caz beneficiază de efectul solidarității;

- Fideiusorul se poate îndrepta și împotriva celorlalți codebitori, dar numai pentru partea fiecăruia din datorie, în temeiul subrogației în drepturile debitorului solidar pentru care a plătit potrivit art. 2456 alin. (1) C. civ., care dispune că debitorul solidar care a executat obligația nu poate cere codebitorilor săi decât partea din datorie ce revine fiecăruia dintre ei, chiar dacă se subrogă în drepturile creditorului.

Considerăm că această poziție nu este viabilă deoarece, așa cum am arătat mai sus, prin subrogație fideiusorul devine noul creditor al raportului obligațional principal și dobândește toate drepturile pe care creditorul inițial le-a avut, inclusiv față de eventuali codebitori. În temeiul subrogației, plata terțului devenit creditor nu schimbă situația codebitorilor din raportul obligațional.

Așadar, considerăm că art. 2308 C. civ., urmare aplicării *per a contrario* a acestuia, este în contradicție cu instituția subrogării și cu art. 2305 C. civ. și poate fi privit cel mult ca fiind o derogare de la efectele subrogării, derogare specifică fideiusiunii. Cu toate acestea, exprimarea folosită în cadrul celor reglementări este în mod evident contradictorie.

3.5. Pierderea dreptului de regres

Fideiusorul își pierde dreptul de regres împotriva debitorului principal în următoarele cazuri:

a) Când fideiusorul a plătit o datorie și nu l-a înștiințat pe debitor, iar acesta din urmă plătește ulterior aceeași datorie;

b) Când fideiusorul a plătit fără a-l înștiința pe debitor, iar acesta din urmă avea la momentul plății mijloace pentru a declara datoria stinsă;

c) În aceleași împrejurări, fideiusorul nu are acțiune împotriva debitorului decât pentru sumele pentru care acesta ar fi fost chemat să le plătească, în măsura în care putea opune creditorului mijloace de apărare pentru a obține reducerea datoriei.

În toate cazurile, fideiusorul păstrează dreptul de a cere creditorului restituirea, în tot sau în parte, a plății făcute.

Cu toate acestea, dacă debitorul cunoaște existența fideiusiunii și nu îl înștiințează de fideiusorul cu privirea la plata făcută, iar fideiusorul ulterior plătește aceeași datorie creditorului, acesta are dreptul de a solicita restituirea plății și debitorului.

3.6. Regresul anticipat

Așa cum am arătat, dreptul de regres al fideiusorului se naște prin plata făcută de acesta creditorului. Cu toate acestea, în caz excepțional, fideiusorul se poate

îndrepta împotriva debitorului chiar înainte de a plăti creditorului. Regresul anticipat se justifică prin faptul că dacă nu acționează prompt, fideiutorul riscă să piardă posibilitatea de a valorifica în viitor dreptul său de regres.

Acțiunea nu este însă o acțiune în regres propriu-zisă, dat fiind că dreptul la regres încă nu s-a născut, atâta vreme cât fideiutorul nu a făcut plata; este, în fapt, un drept de a obține garantarea, într-un alt mod, a recuperării sumei de la debitor în cazul în care fideiutorul va trebui să plătească. În doctrina anterioară, s-a arătat că fideiutorul ar putea pretinde oferirea unei garanții reale sau a altei garanții personale (fideiusiune) din partea debitorului principal, ori consemnarea unei sume de bani¹⁹.

Condiția esențială a existenței dreptului de regres al fideiutorului este ca acesta să se fi obligat cu acordul debitorului. Astfel, în cazul în care fideiutorul va uzita dreptul său de regres anticipat, trebuie să facă dovada că debitorul și exprimat acordul cu privire la încheierea fideiusiunii.

S-a apreciat că acordul poate să fie și tacit, de pildă, dacă fideiutorul face dovada că debitorul a avut cunoștință de încheierea fideiusiunii, și nu și-a exprimat împotrivirea, atunci poate prezuma că acordul din partea acestuia a existat²⁰. Fiind un fapt juridic, acordul tacit poate fi probat prin orice mijloc de probă.

Fiind un fapt excepțional, fideiutorul își poate exercita dreptul de regres anticipat doar în cazurile strict și limitativ prevăzute de lege. Situațiile în care fideiutorul își poate exercita dreptul de regres anticipat sunt următoarele:

- dacă fideiutorul este urmărit în justiție pentru plată;
- dacă fideiutorul este insolubil;
- dacă debitorul s-a obligat a-l elibera pe fideiutor de garanție într-un anumit termen care a expirat;

- dacă datoria a ajuns la termen, chiar dacă creditorul, fără consimțământul fideiutorului, i-a acordat debitorului un nou termen de plată;

- dacă, din cauza pierderilor suferite de debitor ori a unei culpe a acestuia, fideiutorul suportă riscuri semnificativ mai mari decât în momentul în care s-a obligat.

Astfel, dacă fideiusiunea s-a încheiat cu acordul expres sau tacit al debitorului, iar fideiutorul se găsește ulterior în una dintre aceste situații, acesta va putea exercita împotriva debitorului un drept de regres anticipat.

4. Efectele fideiusiunii între cofideiutori

Dispozițiile art. 2313 alin. (1) C. civ. prevăd că atunci când mai multe persoane au dat fideiusiune aceluiași debitor și pentru aceeași datorie, fideiutorul care a plătit datoria are regres împotriva celorlalți fideiutori pentru partea fiecăruia.

¹⁹ F.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, *op. cit.*, p. 1749.

²⁰ E. Veress, *op. cit.*, p. 188.

S-a apreciat că într-o asemenea situație cofideiutorul care a plătit creanța garantată are la îndemână două acțiuni: o acțiune personală și o acțiune subrogatorie²¹.

Acțiunea personală este întemeiată pe gestiunea de afaceri și își are temeiul legal în art. 2313 alin (1) C. civ., redat anterior. Dacă unul dintre fideiutori este insolubil, partea ce revine acestuia se divide proporțional între ceilalți fideiutori și cel care a plătit.

Când fideiutorul recurge la acțiunea subrogatorie, el poate își întemeieze cererea atât pe art. 1596 lit. c) C. civ. care recunoaște beneficiul subrogației celui care „fiind obligat împreună cu alții sau pentru alții, are interes să stingă datoria”, cât și pe art. 2305 C. civ. care prevede că fideiutorul care a plătit este „de drept subrogat în drepturile creditorului”.

Interesul recurgerii la acțiunea subrogatorie se reduce la posibilitatea fideiutorului subrogat în drepturile debitorului de a beneficia de eventuale garanții suplimentare pe care acesta le deținea în raport cu ceilalți fideiutori. Pentru situația în care cofideiutorii s-au obligat în solidar la plata datoriei, fideiutorul care a achitat creanța nu îi poate acționa pe ceilalți, invocând beneficiul subrogației, decât pentru partea care îi revine fiecăruia, și nu pentru întreaga datorie²².

Regresul împotriva celorlalți poate fi exercitat doar în cazurile în care fideiutorul putea, înainte de a plăti, să se îndrepte împotriva debitorului. Observăm astfel că regresul împotriva cofideiutorilor este posibil în situația în care sunt îndeplinite condițiile regresului anticipat față de debitorul principal.

Astfel, alături de condiția plății efective, totale sau parțiale a datoriei de către fideiutorul care dorește să exercite regresul față de cofideiutori și de existența acordului debitorului cu privire la încheierea fideiuziunii, pentru exercitarea acțiunii împotriva cofideiutorilor, este necesar să ne regăsim în una dintre următoarele situații²³:

- Fideiutorul care a plătit trebuie să fie urmărit de creditor;
- Debitorul principal să fie insolubil;
- Debitorul principal s-a obligat față de fideiutor să-l elibereze de garanție într-un termen care a expirat;
- Datoria a ajuns la termen, chiar dacă creditorul, fără consimțământul fideiutorului, i-a acordat debitorului principal un nou termen de plată;
- Când, din cauza pierderilor suferite de debitor ori a unei culpe a acestuia, fideiutorul suportă riscuri semnificativ mai mar decât în momentul în care s-a obligat.

---

²¹ L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, p. 790.

²² *Ibidem*, p. 791.

²³ E. Veress, *op. cit.*, p. 196.

Cu toate acestea, exercitarea regresului față de cofideiusori nu este condiționată de exercitarea regresului anticipat.

Bibliografie

I. MONOGRAFII, TRATATE

1. Baias F.A., Chelaru E., Constantinovici R., Macovei I., *Noul Cod Civil – Comentariu pe articole*, ed. A 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2014.
2. Boroi G., Anghelescu C.A., *Curs de drept civil. Partea generală*, ed. A 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2012.
3. Boroi G., Spineanu-Matei O., Theohari D.N., Constanda A., Răducanu G., Negrilă C., Gavriș D.M., Păncescu F.G., Dănăilă V., Eftimie M., *Noul Cod de procedură civilă – Comentariu pe articole*, Ed. Hamangiu, București, 2013.
4. Chiutacu F., *Drept civil - Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Themis Cart, Slatina, 2009.
5. Pop L., Popa I.F., Vidu S.I., *Tratat elementar de drept civil – Obligațiile*, Ed. Universul Juridic, București, 2012.
6. Stănescu C., Bârsan C., *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, ediția a IX-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2008.
7. Veress E., *Contractul de fideiusiune*, Ed. C.H. Beck, București, 2015.

II. ARTICOLE, STUDII

1. Ciutacu F., *Caracterul accesoriu al fideiusiunii. Generalități. Consecințe*, document disponibil online la adresa <https://www.juridice.ro/600370/caracterul-accesoriu-al-fideiusiunii-generalitati-consecinte.html>.
2. Ciutacu F., *Raporturile dintre debitorul principal și fideiutor*, document disponibil online la adresa <https://www.juridice.ro/595520/raporturile-dintre-debitorul-principal-si-fideiutor.html>.
3. Ciutacu F., *Raporturile dintre creditor și fideiutor (I)*, document disponibil online la adresa <https://www.juridice.ro/594594/raporturile-dintre-creditor-si-fideiutor-i.html>.
4. Ciutacu F., *Raporturile dintre creditor și fideiutor (II)*, document disponibil online la adresa <https://www.juridice.ro/595103/raporturile-dintre-creditor-si-fideiutor-ii.html>.
5. Ciutacu F., *Accesorialitatea – criteriu de delimitare a fideiusiunii față de alte instituții juridice*, document disponibil online la adresa <https://www.juridice.ro/547368/accesorialitatea-criteriu-de-delimitare-a-fideiusiunii-fata-de-alte-instituti-juridice.html>.
6. Vidu S.I., *Este contractul de fideiusiune intuitu personae?*, în Revista română de drept al afacerilor nr. 6/2016.

III. LEGISLAȚIE

1. Codul civil de la 1818 (Codul Caragea).
2. Codul civil din 26 noiembrie 1864, republicată în Monitorul Oficial al României nr. 45 din 24.02.1948.
3. Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată în Monitorul Oficial al României nr. 505 din 15.07.2011.
4. Legea nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată în Monitorul Oficial al României nr. 247 din 10.04.2015.
5. Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 409 din 10.06.2011.
6. Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 365 din 30.05.2012.